

Verkennd natuurwaardenonderzoek



Locatie: Bevrijdende Vleugels, Best
Datum: 1 maart 2012
Projectnummer: 211x05054
Opgesteld door: Rob van Dijk – Ecoloog ruimtelijke ordening

Voorliggend verslag behoort bij de toelichting van het bestemmingsplan 'Bevrijdende Vleugels' opgesteld door BRO met rapportnummer: 211x05054.

Bij ruimtelijke planvorming is een toetsing aan de natuurwetgeving verplicht. Door middel van een verkennd flora- en faunaonderzoek is een beoordeling gemaakt van de effecten die het plan zal hebben op beschermde natuurwaarden. Hierdoor wordt duidelijk of het plan in overeenstemming is met de natuurwetgeving.

1. Natuurbescherming in Nederland

De bescherming van de natuur is in Nederland vastgelegd in respectievelijk de Natuurbeschermingswet (NB-wet) en de Flora- en faunawet (FF-wet). Deze wetten vormen een uitwerking van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Daarnaast vindt beleidsmatige gebiedsbescherming plaats door middel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), die is geïntroduceerd in het 'Natuurbeleidsplan' (1990) van het Rijk en op provinciaal niveau in de Structuurvisie en Verordening Ruimte is vastgelegd.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op de Europees beschermde Natura 2000-gebieden en de Beschermde natuurmonumenten. De Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden worden in Nederland gecombineerd als Natura 2000-gebieden aangewezen. Als er naar aanleiding van projecten, plannen en activiteiten mogelijk significant effecten optreden, dienen deze vooraf in kaart gebracht en beoordeeld te worden. Projecten, plannen en activiteiten die mogelijk een negatief effect hebben op de beschermde natuur in een Natura 2000-gebied (of Beschermde Natuurmonument) zijn vergunningsplichtig.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet heeft betrekking op alle in Nederland in het wild voorkomende zoogdieren, (trek)vogels, reptielen en amfibieën, op een aantal vissen, libellen en vlinders, op enkele bijzondere en min of meer zeldzame ongewervelde diersoorten (uit de groepen kevers, mieren, schelp- en schaaldieren) en op een honderdtal vaatplanten. Voor alle soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aanwezige soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beper-

ken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet naast de zorgplicht ook rekening gehouden worden met de juridisch zwaarder beschermde soorten uit 'tabel 2', de bijlage 1 soorten van het besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, de soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (te samen tabel 3) en met alle vogels. Van deze laatste groep is een lijst opgesteld met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn en een lijst met vogels waarbij inventarisatie gewenst is. Komen soorten van de hierboven genoemde beschermingsregimes voor dan is de eerste vraag of de voorgenomen activiteit effecten heeft op de beschermde soorten. Treden er effecten op dan dient er gekeken te worden of er passende maatregelen getroffen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen.

2. Werkwijze verkennend natuurwaardenonderzoek

In het verkennend natuurwaardenonderzoek zijn de gevolgen van de ruimtelijke ingreep afgezet tegen de aanwezige natuurwaarden vanuit de Flora- en faunawet en planologisch beschermde natuurwaarden. Deze werkwijze vloeit voort uit de 'Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen' van het Ministerie van LNV van september 2009.

Om een beeld te krijgen van de natuurwaarden is op 8 juli 2011 door een ecooloog van BRO¹ een verkennend veldbezoek gebracht aan het plangebied. Mogelijke verblijfplaatsen en sporen van dieren zijn onderzocht. Naast een veldbezoek is er een bronnenonderzoek gedaan. Voor dit bronnenonderzoek is gebruik gemaakt van vrij beschikbare gegevens, zoals de provinciale natuurgegevens van Noord-Brabant en algemene verspreidingsatlassen. Er zijn geen provinciale inventarisatiegegevens van het plangebied zelf voorhanden. Daarnaast is gebruik gemaakt van verzamelde gegevens van een verkennend veldonderzoek uitgevoerd door BRO en IVN-afdeling Best in 2009. Aan de hand van het uitgevoerde onderzoek is vervolgens een inschatting gemaakt van de effecten van de ruimtelijke ontwikkeling op beschermde natuurwaarden.

3. Beschrijving van het plangebied

Ligging van het plangebied

Het plangebied ligt in het buitengebied ten oosten van de kern Best. Het gebied wordt aan de zuidzijde begrensd door de Sonseweg en aan de oostzijde door de gemeentegrens met Son en Breugel. Aan de noordzijde grenst het gebied aan agrarische percelen, aan de westzijde aan bospercelen. De Amersfoortcoördinaten van het midden van het onderzoeksgebied zijn 122,8-

¹ BRO is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus en heeft als doel kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging. Onze werkzaamheden voeren wij dan ook uit volgens de door het NGB vastgestelde gedragscode (versie juni 2008, aangevuld in februari 2010). De medewerkers binnen de discipline ecologie voldoen aan de door het Ministerie van EL&I genoemde voorwaarden voor ter zake deskundigen op het gebied van ecologisch onderzoek.

399,8². De ligging en globale begrenzing van het onderzoeksgebied is te zien in de onderstaande afbeelding.

Ligging en globale begrenzing van het onderzoeksgebied Bevrijdende Vleugels

Omgeving

Het gebied maakt deel uit van het bos- en natuurgebied Sonse en Nieuwe Heide. Dit uitgestrekte gebied bestaat voornamelijk uit naald- en gemengd bos met daarin enkele heiderestanten. Het grenst aan de zuidzijde direct aan het stedelijke gebied van Eindhoven, en ligt ingesloten tussen de rijkswegen A2, A58 en A50. Daarnaast wordt het gebied doorsneden door het Wilhelminakanaal en door enkele wegen, waarvan de Sonseweg de belangrijkste is.

Het bosgebied rondom het plangebied bestaat hoofdzakelijk uit aanplantingen van Grove den, maar ook Amerikaanse eik en Zomereik. Onder de aanplantingen van Amerikaanse eik en Grove den zijn de struik- en kruidlaag slecht ontwikkeld. De bossen vormen leefgebied van verschillende vogelsoorten: kleine zangvogels, spechten en roofvogels zoals buizerd, havik, sperwer en boomvalk. De heideveldjes vormen biotopen voor is een meer diverse vegetatie aanwezig; hier kan ook Levendbarende hagedis worden aangetroffen. In en rondom de vennen komen diverse bijzondere plantensoorten voor, maar ook watervogels, libellen en amfibieën zoals heikikker, rugstreeppad en Alpenwatersalamander.

Plangebied huidige situatie

De soortensamenstelling in het omheinde museumterrein zal deels afwijken van het omliggende bos. Door de militaire functie die het terrein van oudsher heeft gehad, zijn specifieke biotopen ontstaan en is tevens sprake van een afwisseling tussen menselijke en ecologische functies. De relatie met het bos is echter wel duidelijk aanwezig doordat juist de buitenzijde van het terrein geheel bebost is. Doordat het terrein omgegeven is door een hoog hekwerk, zullen grotere zoogdieren zoals reeën in het plangebied ontbreken. In het plangebied zelf is voornamelijk Amerikaanse eik aangeplant. Daarnaast zijn enkele percelen beplant met grove den, zomereik en ruwe berk.

In het plangebied liggen enkele kleine heiderestanten. Deze zijn grotendeels dichtgegroeid met berken- en dennenopslag. Centraal in het plangebied is een gedeelte terug omgevormd naar heide. Achter op het terrein heeft behalve bosopslag ook verruiging met bramen en ruigtekruiden plaatsgevonden.

Tenslotte kunnen de aanwezige bouwwerken en 'kunstwerken' op het terrein bijzondere diersoorten herbergen. In het plangebied is van nature geen permanent oppervlaktewater aanwezig. In een aangelegde vijver op het terrein heeft zich echter spontaan groene kikker gevestigd. Een deel van de bebouwing in het gebied kan bewoond worden door vleermuizen. De bakstenen opslagloodsen hebben spouwen met open stootvoegen waarin vleermuizen zoals gewone dwergvleermuizen verblijfplaatsen kunnen hebben. Door de parkachtige structuur is het plangebied interessant als foerageergebied voor vleermuizen.

² De getallen staan respectievelijk voor de x- en y-coördinaat van de linkerbenedenhoek van het betreffende km-hok.

Toekomstige situatie

Het bestemmingsplan voorziet in de ingebruikname van loodsen die momenteel geen specifieke functie hebben. Daarnaast is een toename van bezoekersaantallen voorzien. Kap van bomen wordt niet mogelijk gemaakt behalve als beheermaatregel. Ook sloop van gebouwen wordt niet voorzien.

4. Toetsing Natuurbeschermingswet

Het projectgebied ligt ver buiten de invloedssfeer van door de Natuurbeschermingswet beschermde gebieden. De dichtstbijzijnde wettelijk beschermde natuurgebieden liggen op meer dan 5 kilometer afstand van het projectgebied. Mogelijk versturende effecten van de ruimtelijke ontwikkeling zijn redelijkerwijs uit te sluiten. Vanuit het project hoeft geen rekening gehouden te worden met de wettelijke gebiedsbescherming.

5. Toetsing Flora- en faunawet

Vaatplanten

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied geen beschermde plantensoorten waargenomen. Op grond van de aangetroffen biotopen zijn in het plangebied enkele soorten van beschermingsniveau 1 te verwachten, zoals de brede wespenorchis en grasklokje. Brede wespenorchis is een algemene soort van bosrijke gebieden; Grasklokje komt op de zandgronden vrij algemeen voor in schrale bermvegetaties. Voor soorten van beschermingsniveau 1 geldt een algemene vrijstelling van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen.

Strenger beschermde soorten zijn in het plangebied niet te verwachten. De houtopstanden worden gekenmerkt door een soortenarme ondergroei, vanwege het slecht verteerbare strooisel van Amerikaanse eik en grove den. In de heidevegetatie zijn geen bijzondere soorten aangetroffen; ook IVN, die dit terrein beheert, heeft geen waarnemingen van beschermde of bedreigde plantensoorten in de heidevegetatie. Muurvegetaties zijn niet aanwezig. Ook in de andere biotopen zijn geen bijzondere soorten aanwezig. Overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet is voor plantensoorten op voorhand uit te sluiten.

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied zijn tijdens het veldbezoek graafsporen van konijnen, mollen en veldmuizen waargenomen. Naast konijn, mol en veldmuis zullen enkele algemeen beschermde diersoorten van beschermingsniveau 1 op enige wijze van het gebied gebruik kunnen maken, zoals egel, huisspitsmuis, gewone en tweekleurige bosspitsmuis, vos, haas en bosmuis. Voor de genoemde soorten geldt een algemene vrijstelling van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Op basis van algemene verspreidingsgegevens komt één strenger beschermde grondgebonden zoogdiersoort in de directe omgeving voor, namelijk de eekhoorn. Tijdens het veldbezoek zijn geen eekhoornnesten aangetroffen. Op basis van de aanwezige biotopen zal de eekhoorn vrijwel zeker gebruik maken van het plangebied.

Effectenbeoordeling

De geplande ontwikkeling zal niet leiden tot verkleining of verslechtering van het biotoop van de eekhoorn. Door de kwaliteitsverbetering van het bos zal de schuilgelegenheid en voedselbeschikbaarheid van het bos toenemen. Anderzijds zal het plangebied door de gewenste bezoekerstoename meer verstoord raken. De eekhoorn is echter niet bijzonder gevoelig voor verstoring en zal hiervan geen wezenlijk negatieve effecten ondervinden. Overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet is voor deze soort op voorhand uit te sluiten.

Vleermuizen

Tijdens het veldbezoek is gelet op de aanwezigheid van potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen, zoals bijvoorbeeld holle bomen en gebouwen. Tijdens het veldbezoek zijn geen holle bomen waargenomen. De bomen zijn echter niet stuk voor stuk geïnspecteerd, zodat de aanwezigheid van holle bomen niet op voorhand geheel is uit te sluiten. Van de aanwezige gebouwen zijn de bakstenen loodsen aan de kopse kanten voorzien van open stootvoegen, waarvan enkele toegankelijk zijn voor vleermuizen zoals de gewone dwergvleermuis. Het gaat hierbij om gebouwen die in gebruik zijn voor het museum als om gebouwen met een opslagfunctie.

Het plangebied is daarnaast geschikt als foerageergebied voor vleermuizen door de parkachtige structuur. De laanstructuren in en rondom het plangebied kunnen door vleermuizen gebruikt worden als vaste vliegroute.

Effectenbeoordeling

Het bestemmingsplan voorziet niet in de sloop van gebouwen of de kap van houtopstanden. De functiewijziging van gebouwen die nu een opslagfunctie hebben, zal voor vleermuizen geen wezenlijke effecten hebben. De gebouwen zijn uitsluitend toegankelijk via open stootvoegen aan de buitenzijde. Functieveranderingen aan de binnenzijde leiden niet tot het verdwijnen van geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen. De functie van het plangebied als foerageergebied voor vleermuizen zal door de kwaliteitsverbetering van het bos naar verwachting verder toenemen.

Vogels

In de aanwezige bomen en struiken zullen in de broedperiode zeker vogels tot broeden komen. Het zal daarbij gaan om algemene bos- en tuinvogels zoals houtduif, merel, roodborst, winterkoning, vink etc. In de bomen zijn geen roofvogelnesten aangetroffen. Wel worden in het gebied prooi-resten van een havik of buizerd aangetroffen. Gezien waarnemingen in de omgeving zullen in het plangebied ook spechten zoals groene specht en grote bonte specht kunnen voorkomen.

Op de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' van het Ministerie van LNV (augustus 2009) wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën vogelnesten. Van de meeste vogelsoorten zijn de nesten uitsluitend beschermd wanneer deze tijdens de broed- en nestperiode in gebruik zijn. Het gaat om soorten die jaarlijks nieuwe nesten maken. Van een aantal soorten is het nest, inclusief de functionele leefomgeving, jaarrond beschermd. Dit zijn een aantal roofvogels, koloniebroeders en gebouwbewonende vogelsoorten. Hieronder vallen de eerder genoemde havik en buizerd. Andere soorten uit deze categorie zijn niet in het plangebied te verwachten. Tenslotte is er een categorie nesten van vogelsoorten die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed, maar die over voldoende flexibiliteit beschikken om, als die broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen ('categorie 5-soorten').

Effectenbeoordeling

Voor roofvogels zoals buizerd en havik zal het plangebied onderdeel vormen van hun foerageergebied. Door de gewenste bezoekerstoename zal het gebied minder geschikt worden als foerageergebied. Anderzijds zal door de kwaliteitsverbetering van het bos de prooidichtheid toenemen. In zijn geheel bekeken zal de waarde van het plangebied voor roofvogels daardoor niet wezenlijk verslechteren.

De nesten van overige vogelsoorten die in het plangebied zullen broeden, zijn uitsluitend beschermd gedurende de periode dat deze nesten in gebruik zijn, dat wil zeggen de broed- en nestperiode. Het is in de praktijk niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verwijderen of verstoren van deze nesten in deze periode. Het is aan te bevelen om beplantingen te rooien (wanneer dit aan de orde is) in de periode dat de kans op broedende vogels het kleinst is. Dit is het geval in de periode september-maart. In dat geval is overtreding van de Flora- en faunawet voor deze vogelsoorten met voldoende zekerheid uit te sluiten.

Vissen, amfibieën en reptielen

In de vijver bij het museum zijn tijdens het veldbezoek groene kikkers (onbepaald) aangetroffen. Het plangebied is daarnaast geschikt voor andere algemene amfibiesoorten zoals bruine kikker en gewone pad. In vennen in de verdere omgeving van het plangebied komen enkele strenger beschermde amfibieën voor zoals heikikker, rugstreeppad en Alpenwatersalamander. Gezien de specifieke eisen die dergelijke amfibieën stellen aan de waterbiotoop en de relatieve grote afstand van het plangebied tot de leefgebieden in de omgeving, is het voorkomen van deze soorten uit te sluiten. Ook het voorkomen van vissen in het plangebied is uit te sluiten door het ontbreken van oppervlaktewateren.

In de omgeving van het plangebied komt de beschermde reptielensoort levendbarende hagedis voor. Het plangebied is niet te beschouwen als leefgebied van deze soort. Het heideterreintje (dat als geschikte biotoop kan worden beschouwd) is zeer klein en ligt geheel geïsoleerd van geschikte biotopen in de omgeving. Bij IVN zijn geen waarnemingen van levendbarende hagedis bekend.

Beschermde ongewervelde diersoorten

Voor beschermde ongewervelde soorten heeft het plangebied weinig waarde door het ontbreken van geschikte biotopen en vegetaties. Het voorkomen van beschermde ongewervelde soorten is echter met voldoende zekerheid uit te sluiten omdat dergelijke soorten zeer specifieke eisen aan hun leefomgeving stellen. Derhalve zijn negatieve effecten op deze soortgroep redelijkerwijs niet te verwachten.

6. Conclusie en aanbevelingen

Conclusie ten aanzien van de gebiedsbescherming

Het gehele terrein ligt buiten de invloedssfeer van door de Natuurbeschermingswet beschermde gebieden en geheel buiten de Ecologische Hoofdstructuur. Er hoeft geen rekening gehouden te worden met de wettelijke en planologische gebiedsbescherming.

Conclusie ten aanzien van de soortbescherming

Het is aan te bevelen om beplantingen te rooien (wanneer dit aan de orde is) in de periode dat de kans op broedende vogels het kleinst is. Dit is het geval in de periode september-maart. In dat geval is overtreding van de Flora- en faunawet voor vogelsoorten met voldoende zekerheid uit te sluiten. Effecten op andere beschermde soorten zijn op voorhand met voldoende zekerheid uit te sluiten.

Voor alle soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aanwezige soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. In dit kader is daarom in de praktijk niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verwijderen of verstoren van aanwezige vogelnesten.

